

Bo'lajak mutaxassislarda kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirishda amaliyotning o'rni

Gulshoda Naimjonova

Ilmiy maslaxatchi: Azimaxon Odiljon-qizi Kamolova

NamDPI

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak mutaxassislarida kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirish jarayonida amaliyotning o'rni keng ilmiy asosda tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida nazariya va amaliyot uyg'unligining ahamiyati, amaliy faoliyat orqali kompetensiyalarni rivojlantirish, shaxsiy fazilatlarni shakllantirish mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, maqolada amaliyotning pedagogik, psixologik va metodologik jihatlari, uning samaradorligini oshirish yo'llari, zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashuv masalalari ham ko'rib chiqiladi. Amaliyot orqali talabalar real ish muhitida o'z bilimlarini mustahkamlashlari, kasbiy malakalarini rivojlantirishlari va shaxs sifatida kamol topishlari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: amaliyot, kasbiy sifat, shaxsiy sifat, kompetensiya, tajriba, refleksiya, mentorlik, ta'lim, rivojlanish

The role of practice in the formation of professional and personal qualities in future specialists

Gulshoda Naimjonova

Scientific advisor: Azimaxon Odiljon-kizi Kamolova

NamSPI

Abstract: This article provides a comprehensive scientific analysis of the role of practical training in the formation of professional and personal qualities in future specialists. It highlights the importance of the integration of theory and practice in the modern education system, the development of competencies through practical activities, and the mechanisms of shaping personal qualities. In addition, the article examines the pedagogical, psychological, and methodological aspects of practical training, as well as ways to improve its effectiveness and adapt it to the demands of the modern labor market. It is substantiated that through practical training, students strengthen their knowledge in real working environments, develop professional skills, and grow as individuals.

Keywords: practice, professional quality, personal quality, competence, experience, reflection, mentoring, education, development

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi yuqori malakali mutaxassislarni talab etmoqda. Zamonaviy mehnat bozori nafaqat nazariy bilimga ega, balki o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay oladigan, mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor va mas'uliyatli shaxslarni talab qiladi. Shu bois, oliy ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda amaliyot muhim o'rin egallaydi.

Nazariy bilimlar talabani bilim bazasini shakllantirsa, amaliyot ushbu bilimlarni real hayotda qo'llash imkonini beradi. Amaliyot jarayonida talaba o'z kasbining mohiyatini chuqurroq anglaydi, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda kasbiy faoliyatga moslashadi.

Bo'lajak mutaxassislarida kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirishda amaliyotning o'rnini bugungi kunda ta'lim tizimining eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi, global mehnat bozorida raqobatning kuchayib borishi mutaxassislardan nafaqat chuqur nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalar, mustaqil fikrlash, muammolarni hal eta olish, jamoada ishlash kabi qator sifatlarni talab etmoqda. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etishda amaliyotga alohida e'tibor qaratish zarurati tobora ortib bormoqda. Chunki aynan amaliyot jarayonida talaba o'z bilimlarini real hayotda sinab ko'radi, kasbiy faoliyatning mohiyatini chuqurroq anglaydi hamda o'zini kelajakdagi mutaxassis sifatida shakllantira boshlaydi.

Amaliyot tushunchasi keng ma'noda nazariy bilimlarni amalda qo'llash, tajriba orttirish, kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish jarayonini anglatadi. U ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Talaba auditoriyada olgan bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llash orqali ularni mustahkamlaydi va chuqurlashtiradi. Bu jarayonda u faqat tayyor bilimlarni qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi, izlanuvchi va ijodkor shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Amaliyotning asosiy maqsadi talabani kasbiy tayyorgarligini oshirish, nazariy bilimlarni real vaziyatlarda qo'llashni o'rgatish hamda mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iboratdir.

Kasbiy sifatlarni mutaxassisning o'z kasbini samarali bajarishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning majmuasi sifatida qaraladi. Bu sifatlarni asosan amaliy faoliyat jarayonida shakllanadi. Chunki nazariy bilimlar qanchalik mukammal bo'lmasin, ularni amalda qo'llay olish qobiliyati bo'lmasa, mutaxassis o'z faoliyatida yetarli darajada muvaffaqiyat qozona olmaydi. Amaliyot jarayonida talaba real ish muhitiga kiradi, ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish jarayonlari bilan bevosita tanishadi, muammoli vaziyatlarga duch keladi va ularni hal qilish yo'llarini izlaydi. Bu esa unda muammoni tahlil qilish, qaror qabul qilish, javobgarlikni his etish kabi muhim kasbiy sifatlarni rivojlantiradi.

Bundan tashqari, amaliyot talabani mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Auditoriyada o'qituvchi rahbarligida bajariladigan topshiriqlardan farqli o'laroq, amaliyot jarayonida talaba ko'pincha mustaqil faoliyat yuritishga majbur bo'ladi. Bu esa uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, tashabbuskorligini kuchaytiradi va mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Aynan amaliyot orqali talaba o'z kuchini sinab ko'radi, xatolar qiladi va ulardan xulosa chiqarishni o'rganadi. Bu jarayon esa uning professional yetuklikka erishishida muhim bosqich hisoblanadi.

Amaliyotning yana bir muhim jihati shundaki, u talabani shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Shaxsiy sifatlar insonning ichki dunyosi, psixologik xususiyatlari, qadriyatlari va ijtimoiy munosabatlarini o'z ichiga oladi. Amaliy faoliyat davomida talaba turli insonlar bilan muloqot qiladi, jamoada ishlaydi, turli vaziyatlarga moslashadi. Bu esa uning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi, muloqot madaniyatini oshiradi hamda ijtimoiy faolligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, real ish muhiti talabani stressga chidamliligini oshiradi, sabr-toqatli bo'lishni, vaziyatdan to'g'ri chiqib ketishni o'rgatadi.

Amaliyot jarayonida shakllanadigan yana bir muhim shaxsiy sifat bu mas'uliyatlilikdir. Talaba o'ziga yuklatilgan vazifalarni bajarish jarayonida o'z harakatlari uchun javob berishni o'rganadi. Bu esa uning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, amaliyot tashabbuskorlikni rivojlantiradi, chunki talaba yangi g'oyalar taklif etishga, muammolarga ijodiy yondashishga intiladi. Bu esa zamonaviy mutaxassis uchun zarur bo'lgan innovatsion fikrlashni shakllantiradi.

Yaxshi mutaxassis bo'lishda amaliyotning o'rni beqiyosdir. Bugungi kunda ish beruvchilar nafaqat diplomga, balki amaliy tajribaga ham katta e'tibor qaratmoqda. Amaliyotga ega bo'lgan mutaxassislar ish jarayoniga tez moslashadi, o'z vazifalarini samarali bajaradi va tashkilot rivojiga katta hissa qo'sha oladi. Shu bois, talabalik davrida o'tilgan amaliyot kelajakdagi muvaffaqiyatning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Amaliyot orqali talaba o'z kasbini chuqurroq anglaydi, uning afzalliklari va qiyinchiliklarini bilib oladi hamda o'z faoliyat yo'nalishini aniq belgilab oladi.

Shu bilan birga, amaliyotning samaradorligi uni qanday tashkil etilishiga ham bog'liq. Agar amaliyot faqat formal ravishda o'tkazilsa, undan kutilgan natijaga erishish qiyin bo'ladi. Shu sababli amaliyot jarayonini to'g'ri tashkil etish, talabalarga aniq vazifalar berish, ularni malakali mutaxassislar tomonidan boshqarish muhimdir. Mentorlik tizimini yo'lga qo'yish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, amaliyot natijalarini tahlil qilish kabi choralar uning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, amaliyot bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash jarayonining ajralmas va muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni

shakllantiradi, balki shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Amaliyot orqali talaba real hayotga yaqinlashadi, o'z imkoniyatlarini sinab ko'radi va kelajakdagi faoliyatiga puxta tayyorgarlik ko'radi. Shuning uchun ta'lim tizimida amaliyotga alohida e'tibor qaratish, uni yanada takomillashtirish va zamonaviy talablar asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Faqat shundagina yuqori malakali, raqobatbardosh va har tomonlama yetuk mutaxassislarni tayyorlash mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Xoliqov N. Kasbiy pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Jo'rayev R.X. Ta'lim jarayonini tashkil etish texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
4. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2017.
5. Qodirov B.R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
6. Ishmuhamedov R.J. Ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
7. Nishonova S. Pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
8. Raximov S.X. Oliy ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
9. Abduqodirov, A. A. O. G. L., & Kamolova, A. O. Q. (2025). Muzeylarning inson ongiga ta'siri va ijtimoiy roli. *Science and Education*, 6(3), 191-194.
10. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
11. Mutalov, S. X. O. G. L., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Bola tarbiyasida iqtisodiy va ekologik tarbiyaning ahamiyati va o'rni. *Science and Education*, 7(2), 255-259.
12. Ibragimova, M., & Kamolova, A. (2026). Mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi. *Science and Education*, 7(2), 264-267.
13. Avazjon o'g'li, A. R., & qizi KHOLIKOV, K. A. O. (2026). O'ZBEKISTONDA MILLIY MAKTAB MUOMMOSI BOSQICHLARI VA UNING ZAMONAVIY YECHIMLARI. *TADQIQOTLAR*, 77(2), 136-140.
14. Ismatullayeva, S. T. Q., & Kamolova, A. O. (2026). Pedagoglarni kasbiy rivojlanishlarida nazariy va amaliyotning ahamiyati. *Science and Education*, 7(2), 540-542.

15. Kamolova, A. O. Q., & Murodullayev, A. (2026). Lider va tashkilotchi yoshlarni ijtimoiy-pedagogik qo 'llabquvvatlash. Science and Education, 7(2), 220-223.